Το χάρισμα της δυσλεξίας (Ρόναλντ Ντέιβις, εκδ. ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ 2000)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 18 Ιανουαρίου, 2006

Αποσπάσματα από το βιβλίο του Ρόναλντ Ντέιβις, που πιστεύουμε ότι παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για γονείς και εκπαιδευτικούς.

Το σύνδρομο της δυσλεξίας παρουσιάζει μια μεγάλη ποικιλία συμπτωμάτων. Για το λόγο αυτό οι ειδικοί σε κάθε κλάδο δίνουν διαφορετικούς ορισμούς. Ανάμεσα στα συχνότερα και πιο χαρακτηριστικά συμπτώματα περιλαμβάνονται η δυσκολία ανάγνωσης και γραφής, η ανορθογραφία και η αντιστροφή των συμβόλων. Άλλα συμπτώματα είναι η σύγχυση χρόνου και χώρου, η αποδιοργάνωση και η δυσκολία κατανόησης.
Μερικά δυσλεξικά άτομα ανακαλύπτουν ότι είναι εντελώς ανίκανα να μάθουν να διαβάζουν. Συνεχίζουν και μετά την ενηλικίωσή τους να παλεύουν να ταιριάξουν ήχους και γράμματα προκειμένου να αποκωδικοποιήσουν λέξεις. Δεν μπορούν να ανακαλέσουν στη μνήμη τους σύμβολα ή συνδυασμούς συμβόλων. Λέξεις που ήδη ξέρουν δεν είναι σε θέση να τις αναγνωρίσουν στη σελίδα. (016)
Το πρώτο πράγμα που συνήθως μας έρχεται στο μυαλό όταν ακούμε τη λέξη δυσλεξία είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ένα παιδί στο σχολείο: προβλήματα στην ανάγνωση, στη γραφή, στην ορθογραφία και στα μαθηματικά. Μερικοί τη συσχετίζουν μόνο με αντιστροφές λέξεων και γραμμάτων, άλλοι μόνο μ' εκείνα τα παιδιά που δεν μαθαίνουν εύκολα. Σχεδόν όλοι τη θεωρούμε σαν κάποια μορφή μαθησιακής δυσκολίας, αλλά αυτή είναι μόνο μία πλευρά της δυσλεξίας.
Κάποτε που ήμουν προσκαλεσμένος σε μια τηλεοπτική εκπομπη μου ζήτησαν να τους μιλήσω για τη θετική πλευρά της δυσλεξίας. Μέρος της απάντησής ήταν να τους απαριθμήσω γύρω στη μια ντουζίνα διάσημα δυσλεξικά άτομα. Η υπεύθυνη της εκπομπής σχολίασε τότε: «Δεν είναι καταπληκτικό (033) ότι όλοι αυτοί οι άνθρωποι κατάφεραν να γίνουν μεγαλοφυΐες παρά το γεγονός ότι είχαν δυσλεξία;»
Δεν ήταν μεγαλοφυΐες παρά τη δυσλεξία τους αλλά χάρη σ' αυτήν!
Το να έχεις δυσλεξία δεν σε κάνει μεγαλοφυΐα, αλλά είναι καλό για την αυτοεκτίμηση όλων των δυσλεξικών να γνωρίζουν ότι το μυαλό τους δουλεύει με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που δουλεύουν και τα μυαλά των μεγαλοφυιών ανθρώπων. Είναι επίσης σημαντικό γι' αυτούς να ξέρουν ότι το όποιο πρόβλημά τους με την ανάγνωση, τη γραφή, την (034) ορθογραφία ή τα μαθηματικά δεν σημαίνει ότι είναι καθυστερημένοι ή κουτοί. Η ίδια νοητική λειτουργία που δημιουργεί μια μεγαλοφυΐα μπορεί επίσης να δημιουργεί και αυτά τα προβλήματα.

Η νοητική λειτουργία που προκαλεί τη δυσλεξία είναι κυριολεκτικά ένα χάρισμα· είναι μια φυσική ικανότητα, ένα ταλέντο. Είναι κάτι το ιδιαίτερο που εξυψώνει το άτομο.
Βασικά κοινά χαρακτηριστικά:
● Μπορούν να χειρίζονται την ικανότητα του εγκεφάλου να δημιουργεί και να διαφοροποιεί αυτά που αντιλαμβάνεται.
● Έχουν πολύ αυξημένη συνείδηση του περιβάλλοντός τους.
● Είναι πιο περίεργοι από το μέσο άτομο.
● Σκέφτονται κυρίως με εικόνες παρά με λέξεις.
● Είναι εξαιρετικά διαισθητικοί και διορατικοί.
● Σκέφτονται και αντιλαμβάνονται πολυδιάστατα (χρησιμοποιώντας όλες τις αισθήσεις τους).
● Μπορούν να βιώνουν τη σκέψη ως πραγματικότητα.
● Έχουν ζωηρή φαντασία. (035)
Αυτές οι οκτώ βασικές ικανότητες αν δεν καταπιεστούν, ανατραπούν ή καταστραφούν από γονείς ή εκπαιδευτικούς, καταλήγουν σε δύο χαρακτηριστικά: ευφυΐα ανώτερη του φυσιολογικού και ασυνήθιστα δημιουργικά ταλέντα. (036)
… πολλοί ενήλικοι που έχουν δυσλεξία χρησιμοποιούν καθημερινά τις θετικές πλευρές της χωρίς να το συνειδητοποιούν. Νομίζουν απλώς ότι έχουν ταλέντο σε κάτι, χωρίς να αντιλαμβάνονται ότι το ιδιαίτερο ταλέντο τους δημιουργείται από τις ίδιες νοητικές λειτουργίες που τους εμποδίζουν στην ανάγνωση και στη γραφή χωρίς ορθογραφικά λάθη.
Η κάθε περίπτωση είναι διαφορετική επειδή η δυσλεξία είναι μια αυτοδημιούργητη κατάσταση.
Η δυσλεξία είναι το αποτέλεσμα ενός ταλέντου, μιας αυξημένης ικανότητας αντίληψης. Σε μερικές περιπτώσεις το ταλέντο γίνεται εμπόδιο. (037)
Η λεκτική σκέψη ακολουθεί τη δομή της γλώσσας και τη γραμμικότητα του χρόνου. Το άτομο που τη χρησιμοποιεί συνθέτει στο μυαλό του τις προτάσεις λέξη πρός λέξη. Η λεκτική σκέψη γίνεται περίπου με την ίδια ταχύτητα που έχει ο προφορικός λόγος. Ο συνηθισμένος λόγος έχει μια ταχύτητα περίπου 150 λέξεων το λεπτό ή 2,5 λέξεων το δευτερόλεπτο.
Ένας έμπειρος εκφωνητής (041) … μπορεί να φτάσει την ταχύτητα των 200 λέξεων το λεπτό. Λόγος παραμορφωμένος με ηλεκτρονικά μέσα μπορεί να συνεχίσει να είναι κατανοητός από κάποιον προσεκτικό ακροατή μέχρι την ταχύτητα των 250 λέξεων το λεπτό. Ουσιαστικά αυτό είναι το ανώτατο όριο της λεκτικής σκέψης.
Η μη-λεκτική σκέψη είναι εξελικτική. Η εικόνα "αναπτύσσεται" καθώς η διαδικασία της σκέψης προσθέτει περισσότερες έννοιες. Η μη-λεκτική σκέψη είναι πολύ πιο γρήγορη, ίσως και χιλιάδες φορές πιο γρήγορη.
Σκεφτόμαστε και με τους δύο τρόπους αλλά έχουμε την τάση να εξειδικευόμαστε.
Κατά την περίοδο της διαμόρφωσης της πλευράς της δυσλεξίας που έχει σχέση με τη δυσκολία στη μάθηση –ανάμεσα στην ηλικία των τριών και των δεκατριών ετών- το πιθανό δυσλεξικό άτομο χρησιμοποιεί κυρίως το μη-λεκτικό τρόπο σκέψης:

σκέφτεται με εικόνες. (042)
Η γλώσσα αποτελείται από σύμβολα. Τα σύμβολα αποτελούνται από τρία μέρη:
Από τον ήχο του συμβόλου.
Από τη σημασία του συμβόλου.
Από την όψη (μορφή) του συμβόλου.
Όταν χρησιμοποιούμε τη λεκτική σκέψη σκεφτόμαστε με τους ήχους της γλώσσας. Κάνουμε κυριολεκτικά έναν εσωτερικό μονόλογο νοερών διαπιστώσεων, ερωτήσεων και απαντήσεων. (043)
Όταν χρησιμοποιούμε τη μη-λεκτική σκέψη, σκεφτόμαστε με τη σημασία (περιεχόμενο) της γλώσσας μέσα από νοητές εικόνες των εννοιών και των ιδεών της. Οι εικόνες δεν είναι απλώς οπτικές. Είναι πιο πολύ σαν τρισδιάστατες ταινίες που επιστρατεύουν πολλές από τις αισθήσεις μας. Μεταβάλλονται και εξελίσσονται καθώς διαβάζουμε την πρόταση. Η διαδικασία είναι πολύ γρηγορότερη από τη λεκτική σκέψη. Παρουσιάζει, ωστόσο τις δυσκολίες της, μια και κάποια μέρη της γλώσσας είναι ευκολότερα από άλλα στη νοητή απεικόνισή τους ως έννοιες ή ιδέες.
Ας σημειωθεί ότι οι δυσλεξικοί κάνουν ελάχιστο ή καθόλου εσωτερικό μονόλογο κι έτσι δεν ακούν αυτά που διαβάζουν εκτός και αν διαβάζουν δυνατά. Αντί γι’ αυτό συνθέτουν μια νοητή εικόνα προσθέτοντας το νόημα –ή την εικόνα του νοήματος- κάθε διαδοχικής λέξης που συναντούν.
Οι λέξεις που περιγράφουν πραγματικά αντικείμενα δεν δυσκολεύουν σχεδόν καθόλου τους δυσλεξικούς. Μπορούμε εύκολα να σκεφτούμε μη-λεκτικά με (044) τη λέξη ελέφαντας αν η εικόνα του ζώου μας είναι γνωστή.
Είναι αδύνατο για κάποιον που σκέφτεται μη-λεκτικά να σκεφτεί με λέξεις των οποίων τα νοήματα δεν μπορεί να απεικονίσει. Το γεγονός ότι ξέρουμε πως γράφεται το άρθρο ο δεν σημαίνει ότι μπορούμε και να σκεφτούμε με αυτό. Ούτε η γνώση της γραφής των λέξεων και ή αλλά δεν μας επιτρέπει να σκεφτούμε με αυτές τις λέξεις. Όταν βλέπουμε τα γράμματα Κ-Α-Ι που συνθέτουν τη λέξη, δεν βλέπουμε ταυτόχρονα και το νόημά της. Η μοναδική εικόνα που είναι στη διάθεσή μας είναι οι μορφές των ίδιων των γραμμάτων. Όταν χρησιμοποιούμε την απεικονιστική διαδικασία της μη-λεκτικής σκέψης, δεν είμαστε σε θέση να απεικονίσουμε τη σημασία της λέξης ως αντικείμενο ή ως ενέργεια. (045)
Όταν διαβάζουμε μια πρόταση χρησιμοποιώντας τη λεκτική σκέψη, οι εικόνες λέξεων όπως ο, και, αλλά δεν μας δημιουργούν πρόβλημα επειδή γνωρίζουμε τον ήχο τους. Δημιουργούμε την εικόνα της σημασίας μιας πρότασης μόνο αφού έχουμε ολοκληρώσει την ανάγνωσή της. Ακόμα και αν δεν γνωρίζουμε την ακριβή σημασία αυτών των λέξεων, δεν πειράζει, επειδή θα έχουμε συλλάβει τη γενική ιδέα της πρότασης, αφού τη διαβάσουμε και την ακούσουμε νοερά.
Η ανάγνωση της ίδιας πρότασης με τη χρήση μη-λεκτικής σκέψης δημιουργεί συμπτώματα δυσλεξίας. Η εικόνα του νοήματος της πρότασης αναπτύσσεται καθώς διαβάζουμε. Η εξελικτική διαδικασία της σχηματιζόμενης από την πρόταση εικόνας διακόπτεται, κάθε φορά που δεν μπορούμε να ενσωματώσουμε το νόημα μιας άγνωστης λέξης στη γενική εικόνα. Το πρόβλημα μεγαλώνει κάθε φορά που

συναντούμε μια λέξη της οποίας το νόημα δεν αντιστοιχεί σε κάποια νοητή εικόνα. Καταλήγουμε να σχηματίζουμε μια σειρά εικόνων άσχετων μεταξύ τους με κενά κατανόησης ανάμεσά τους.
Κατά τη διάρκεια της μη-λεκτικής σκέψης κάθε φορά που διακόπτεται η διαδικασία σύνθεσης μιας εικόνας, το άτομο αισθάνεται μπερδεμένο επειδή η εικόνα χάνει τη συνοχή της. Αν συγκεντρωθεί μπορεί να ξεπεράσει με το ζόρι τα κενά και να συνεχίσει, (046) αλλά όσο περισσότερο προχωρεί τόσο πιο πολύ μπερδεύεται. Τελικά θα φτάσει στο «κατώφλι της σύγχυσης».
Στο σημείο αυτό το άτομο αποπροσανατολίζεται.
Αποπροσανατολισμός σημαίνει ότι η αντίληψη των συμβόλων μεταβάλλεται και διαστρεβλώνεται τόσο που η ανάγνωση και η γραφή γίνονται δύσκολες ή και αδύνατες. Κατά ειρωνικό τρόπο αυτή η μεταβολή της αντίληψης είναι ακριβώς ο ίδιος μηχανισμός που βοηθάει τους δυσλεξικούς να αναγνωρίζουν τα αντικείμενα και τα γεγονότα του περιβάλλοντός τους προτού αρχίσουν να μαθαίνουν να διαβάζουν. (047)
Ο αποπροσανατολισμός είναι κάτι κοινό. Με ελάχιστες εξαιρέσεις συμβαίνει σε όλους μας μερικές φορές. Είναι μια φυσιολογική λειτουργία ενός υγιούς εγκεφάλου, κάτι που μας συμβαίνει όταν μας κατακλύζουν κάποια εξωτερικά ερεθίσματα ή οι σκέψεις μας. Συμβαίνει επίσης όταν ο εγκέφαλος λαμβάνει αντικρουόμενες πληροφορίες από τις διάφορες αισθήσεις και προσπαθεί να τις συσχετίσει.
Αν σηκωθείς όρθιος και περιστραφείς γρήγορα γύρω από τον εαυτό σου δέκα φορές θα νιώσεις τον αποπροσανατολισμό με τη μορφή του ιλίγγου.
Όσο διαρκεί ο αποπροσανατολισμός ο εγκέφαλος (050) σου βλέπει να κινούνται πράγματα που στην πραγματικότητα είναι ακίνητα, ή νιώθεις το σώμα σου να κινείται χωρίς αυτό να συμβαίνει. Μπορεί να νιώσεις το χρόνο να επιβραδύνεται ή να επιταχύνεται. Ο εγκέφαλος μεταβάλλει τις πραγματικές αισθήσεις σου και βιώνεις την τροποποιημένη αντίληψή σου ως πραγματικότητα.
Κάθε φορά που αποπροσανατολίζεσαι, όλες οι αισθήσεις σου (εκτός από την αίσθηση της γεύσης) μεταβάλλονται. Ο εγκέφαλος δεν βλέπει πια αυτό που βλέπουν τα μάτια αλλά έχει μια διαστρεβλωμένη αντίληψη των εικόνων. (052)
Ενώ ο αποπροσανατολισμός είναι κάτι που βιώνουμε όλοι μας, τα δυσλεξικά άτομα τον εφαρμόζουν πολύ περισσότερο από το συνηθισμένο. Δεν τον βιώνουν απλώς τον προκαλούν ενεργά χωρίς να το καταλαβαίνουν.
Οι δυσλεξικοί χρησιμοποιούν τον αποπροσανατολισμό ασυνείδητα, προκειμένου να έχουν μια αντίληψη που κινείται ταυτόχρονα σε πολλά επίπεδα. Μεταβάλλοντας τις αισθήσεις τους, είναι σε θέση να έχουν μια πολυδιάστατη εικόνα του κόσμου. Μπορούν να αντιλαμβάνονται από πολλές οπτικές γωνίες και να λαμβάνουν με τον τρόπο αυτό περισσότερες πληροφορίες από τους άλλους ανθρώπους.
Προφανώς από τη βρεφική τους ηλικία βρήκαν κάποιον τρόπο πρόσβασης σε αυτή τη λειτουργία αποπροσανατολισμού του εγκεφάλου τους και την ενσωμάτωσαν στις διαδικασίες σκέψης και αναγνώρισης. (053)
Τα δυσλεξικά άτομα δεν έχουν συνείδηση του τι συμβαίνει κατά τη διάρκεια του

αποπροσανατολισμού επειδή όλα γίνονται πολύ γρήγορα. Αισθάνονται μόνο τις επιπτώσεις: καλύτερη αναγνώριση των τρισδιάστατων αντικειμένων, των ήχων και των απτικών ερεθισμάτων. Χρησιμοποιούν αυτή την τροποποιημένη αντίληψή τους για να διευρύνουν τη δημιουργική φαντασία τους. Όταν την εφαρμόζουν για τη λύση ενός προβλήματος ενώ σκέφτονται μη-λεκτικά, θα μπορούσαμε να την ονομάσουμε εφευρετικότητα, διαίσθηση ή έμπνευση. (054)
Καθώς μαθαίνει να διαβάζει τα μπερδέματα συσσωρεύονται και ο δυσλεξικός σύντομα φτάνει στο «κατώφλι της σύγχυσης». Στο σημείο αυτό έχει πάψει πια να βλέπει αυτό που είναι πραγματικά γραμμένο στη σελίδα, αλλά βλέπει αυτό που νομίζει ότι είναι γραμμένο. Επειδή το σύμβολο δεν είναι κάποιο αντικείμενο αλλά αντιπροσωπεύει μόνο τον ήχο μιας λέξης που περιγράφει κάποιο αντικείμενο, κάποια ενέργεια ή κάποια ιδέα, ο αποπροσανατολισμός δεν τον βοηθάει να το αναγνωρίσει. Και από τη στιγμή που δεν αναγνωρίζει το σύμβολο ο δυσλεξικός κάνει λάθος. Τα λάθη αυτά είναι τα πρώτα συμπτώματα της δυσλεξίας. (055)
Υπάρχουν εκατοντάδες λέξεις που δημιουργούν προβλήματα στους περισσότερους δυσλεξικούς. Τις έχουν στο καθημερινό λεξιλόγιό τους αλλά δεν μπορούν να σχηματίσουν εικόνες στο μυαλό τους με τις σημασίες τους. … δεν μπορούν να σκεφτούν με αυτές. Αυτές οι μικρές λέξεις –φαινομενικά οι απλούστερες της γλώσσας- είναι τα ερεθίσματα ή τα εναύσματα για να εμφανιστούν τα συμπτώματα της δυσλεξίας. (056)
Από τη στιγμή που οι αποπροσανατολισμοί αρχίζουν να προκαλούν λάθη, το δυσλεξικό παιδί απογοητεύεται. … στην Γ’ Δημοτικού περίπου, αρχίζει να ψάχνει, να ανακαλύπτει και να υιοθετεί λύσεις στο πρόβλημά του. Παρόλο που αυτό ίσως φαίνεται ότι είναι μια καλή διέξοδος, στην πραγματικότητα είναι ο λόγος που το πρόβλημα της ανάγνωσης εξελίσσεται σε μια ουσιαστική μαθησιακή δυσκολία.
Οι λύσεις που επινοούν οι δυσλεξικοί δεν βοηθούν στο πραγματικό πρόβλημα της διαστρεβλωμένης αντίληψης· απλώς τους ανακουφίζουν προσωρινά από τις απογοητεύσεις τους. Είναι υπεκφυγές μιας σωστής αντιμετώμισης του αποπροσανατολισμού. Σε τελική ανάλυση επιβραδύνουν τη μαθησιακή (066) διαδικασία και διαμορφώνουν μια πραγματική μαθησιακή δυσκολία.
Οι «λύσεις» αυτές είναι τρόποι δράσης και μέθοδοι για να γνωρίζει ή για να θυμάται κανείς διάφορα πράγματα. Σύντομα γίνονται καταναγκαστικές συμπεριφορές. (067)
Αυτό που χρειάζεται κάθε δυσλεξικός είναι να καταφέρει να σκέφτεται με τα σύμβολα και με τις λέξεις που προκαλούν τους αποπροσανατολισμούς. Αυτές οι λέξεις είναι ήδη μέρος του προφορικού του λεξιλογίου, αλλά το δυσλεξικό άτομο κατά πάσα πιθανότητα δεν θα μπορούσε να δώσει έναν ορισμό αν του το ζητούσαμε, ούτε έχει στο μυαλό του κάποια εικόνα για την έννοια της λέξης.
Οι δυσλεξικοί πρέπει να μάθουν να σκέφτονται με τις ίδιες τις λέξεις που τους αποπροσανατολίζουν. (112)
Τα δυσλεξικά άτομα πρέπει να μάθουν να σκέφτονται μη-λεκτικά χρησιμοποιώντας λέξεις-εναύσματα. Από τη στιγμή που το καταφέρουν δεν υπάρχει ανάγκη συνειδητού ελέγχου των αποπροσανατολισμών, γιατί αυτό που αρχικά τους προκαλούσε ήταν η

ανικανότητα σκέψης με αυτές τις λέξεις. Όταν είναι πια σε θέση να σκέφτονται με αυτές τις λέξεις και να τις χρησιμοποιούν, οι αποπροσανατολισμοί εξαφανίζονται. (115)
Τα δυσλεξικά άτομα έχουν την ανάγκη να σχηματίζουν νοητές εικόνες με τη βοήθεια των οποίων να μπορούν να σκέφτονται, καθώς επίσης και να συσχετίζουν αυτές τις εικόνες οπτικά και ακουστικά με τις λέξεις που προσπαθούν να μάθουν. (116)
Αν θέλουμε να κάνουμε ένα δυσλεξικό παιδί να σκέφτεται με την έννοια κάποιας λέξης-εναύσματος, πρέπει να του επιτρέψουμε να δημιουργήσει μια δική του νοητή εικόνα που κυριολεκτικά να απεικονίζει αυτή την έννοια. Ίσως βοηθάει να του δείξουμε μια φωτογραφία που να απεικονίζει την έννοια μιας λέξης-εναύσματος και σίγουρα αυτό είναι καλύτερο από το να του δώσουμε έναν ξερό ορισμό· αν όμως το ίδιο το παιδί δεν φτιάξει τελικά τη δική του εικόνα, δεν έχουμε καταφέρει και πολλά.
Κατά την εφαρμογή της μεθόδου της Κυριαρχίας στα Σύμβολα Ντέιβις, ο μαθητής πρέπει να δημιουργήσει την έννοια μιας λέξης ή ενός συμβόλου μ' ένα τρισδιάστατο μοντέλο από πλαστελίνη. Για την ακρίβεια, τον βάζουμε να κάνει δύο μοντέλα: ένα που θα απεικονίζει τη σημασία της λέξης ή του συμβόλου. Για λέξεις αφηρημένες, όπως τα άρθρα και οι προθέσεις, τα μοντέλα πλαστελίνης παίρνουν την μορφή σεναρίων, για να απεικονίσουν την έννοια ή τη σχέση που παρουσιάζεται. Ο μαθητής στη συνέχεια, λέει τη λέξη δυνατά και δημιουργεί προτάσεις που την περιέχουν. Με το συνδυασμό αυτό τρισδιάστατου μοντέλου και ανάγνωσης φωναχτά, το παιδί αποκτά την ικανότητα να σκέφτεται με τη συγκεκριμμένη (119) λέξη και λεκτικά και μη-λεκτικά.
Από τη στιγμή που ο μαθητής με τη βοήθεια της Κυριαρχίας στα Συμβόλα, μαθαίνει τέλεια όλες τις λέξεις-εναύσματα που του προκαλούσαν αποπροσανατολιμούς, ξεπερνάει τη μαθησιακή του δυσκολία. Το πρόβλημα έχει χτυπηθεί στη ρίζα του και δεν χρειάζεται πια να καταφεύγει σε καταναγκαστικές λύσεις. (120)
Προφανώς ορισμένοι άνθρωποι γεννιούνται με κάποιο γενετικό κώδικα που τους επιτρέπει να χρησιμοποιούν το τμήμα του εγκεφάλου τους που διαμορφώνει και τροποποιεί την αντίληψη. Αυτό το χαρακτηριστικό δεν τους κάνει δυσλεξικούς, αλλά διευκολύνει την ανάπτυξη δυσλεξίας. (123)
Υποθέτω ότι αν ένα βρέφος αρχίσει να χρησιμοποιεί τη διαστρεβλωτική λειτουργία του εγκεφάλου του πριν από την ηλικία των τριών μηνών, τα προβλήματα που θα προκύψουν θα είναι πολύ σοβαρότερα από τη δυσλεξία. Η αντίληψή του θα είναι τόσο ανακριβής, που δεν θα μπορέσει να σχετιστεί φυσιολογικά με τον εξωτερικό κόσμο και μάλλον θα του κολλήσουν τις ταμπέλες του αυτιστικού ή του διανοητικά καθυστερημένου. (124)
Οι ικανότητες της αναλυτικής σκέψης και της λογικής ενός συνηθισμένου παιδιού αναπτύσσονται φυσιολογικά γύρω στα τρία του χρόνια. ... Ο μικρός «Πιθανός Δυσλεξικός» όμως έχει ήδη αναπτύξει ένα σύστημα γρηγορότερο και ακριβέστερο από την αναλυτική σκέψη (133) και τη λογική. Αυτές δεν τις χρειάζεται καθόλου κι έτσι δεν τις αναπτύσσει. Τα παιδιά που τις χρειάζονται πρέπει επίσης να αρχίσουν να αναπτύσσουν την ικανότητα της λεκτικής σκέψης, επειδή η αναλυτική σκέψη και

η λογική είναι διαδικασίες που βασίζονται στη γλώσσα. Είναι τρόποι σκέψης που ακολουθούν τον τρόπο εξέλιξης μιας πρότασης. Ένα συνηθισμένο παιδί λοιπόν, κατά τη διαδικασία της σκέψης του, πρέπει να χρησιμοποιήσει το κέντρο λόγου στο αριστερό ημισφαίριο του εγκεφάλου του.
Αυτό εξηγεί γιατί η λεκτική σκέψη είναι πολλές φορές πιο αργή από τη μη-λεκτική: το κέντρο λόγου του εγκεφάλου είναι αναγκασμένο να λειτουργεί με την μέγιστη ταχύτητα που επιτρέπει την κατανόηση της ομιλίας, δηλαδή το πολύ γύρω στις 250 λέξεις το λεπτό ή 4 λέξεις το δευτερόλεπτο. Κατά συνέπεια η διαδικασία της σκέψης ενός συνηθισμένου παιδιού μειώνεται δραστικά ενώ το μυαλό του Π.Δ. συνεχίζει να τρέχει με πολύ μεγάλη ταχύτητα.
Φυσικά ο Π.Δ. έχει μάθει να καταλαβαίνει τον προφορικό λόγο και ξέρει να μιλάει. Μάλιστα μερικές φορές προσπαθεί να μιλήσει με την ταχύτητα της σκέψης του αλλά η γλώσσα του δεν μπορεί να ακολουθήσει το μυαλό του. Όταν προσπαθεί να πει κάτι που θεωρεί σημαντικό ο λόγος του επιταχύνεται τόσο πολύ που οι λέξεις δεν ξεχωρίζουν η μια από (134) την άλλη. Το μπερδεμένο και ακατανόητο ηχητικό αποτέλεσμα κάνει τους γονείς του να σκεφτούν ότι το παιδί τους έχει αρχίσει να τραυλίζει.
«Πιο αργά αγάπη μου» λέει η μητέρα του. «Μιλάς τόσο γρήγορα που δεν καταλαβαίνω τι θέλεις να πεις». Για τον Π.Δ. όμως ο οποίος προσπαθεί να περιγράψει μια σκέψη που βλέπει ως εικόνα στο μυαλό του η ομιλία της του φαίνεται βασανιστικά αργή. Νιώθει ότι η μητέρα του δεν μπορεί να πει πάνω από μια λέξη … το … δευτερόλεπτο.
Σύμφωνα με εκτιμήσεις που έχουν γίνει για τη διαφορά της ταχύτητας ανάμεσα στη λεκτική και τη μη-λεκτική σκέψη, οι άνθρωποι που χρησιμοποιούν το μη-λεκτικό τρόπο σκέφτονται 400 με 2.000 φορές γρηγορότερα. Μάλλον κάπου στη μέση βρίσκεται η πραγματικότητα.
Η διαδικασία ανάπτυξης της λεκτικής ικανότητας σκέψης (της σκέψης με τους ήχους της γλώσσας) μπορεί να πάρει μέχρι και δύο χρόνια. Από τη στιγμή που αναπτύσσεται πλήρως γίνεται ο κυρίαρχος τρόπος σκέψης των περισσοτέρων παιδιών. Έτσι μέχρι τα πέντε τους χρόνια περίπου στην ηλικία που πηγαίνουν στο νηπιαγωγείο τα συνηθισμένα παιδιά έχουν ήδη αρχίσει να σκέφτονται με τους ήχους των λέξεων. Αυτή η διαδικασία μπορεί να είναι αργή αλλά η χρησιμότητά της φαίνεται όταν αρχίζουν να μαθαίνουν να διαβάζουν. (σ. 135)
Στο μεταξύ ο Π.Δ. παρόλο που έχει ακούσει ανθρώπους να μιλάνε και έχει μιλήσει πολύ και ο ίδιος δεν έχει ακούσει ούτε μία από τις δικές του σκέψεις. Τον απορροφούσε πλήρως η σκέψη με εικόνες, μια διαδικασία τόσο γρήγορη που δεν είναι καν σε θέση να την παρατηρήσει. (136)
… στον πίνακα γράφει Γ-Α-Τ-Α … Ακόμα και όταν λένε «γάτα», (137) δεν γίνεται καμία σύνδεση στο μυαλό του. Αυτό που βλέπει στον πίνακα δεν έχει καμία σχέση με την εικόνα που έχει στο μυαλό του για το συγκεκριμένο ζώο.
Όταν βλέπει τα γράμματα στο πίνακα και δεν καταλαβαίνει τι συμβολίζουν, καταλαμβάνεται από ένα αίσθημα σύγχυσης. Στο σημείο που έχει φτάσει η σύγχυση

αυτόματα ενεργοποιεί την περιοχή του εγκεφάλου του που παραμορφώνει την αντίληψη του. Μέσα σε κλάσμα δευτερολέπτου το μυαλό του έχει δει τη λέξη με τουλάχιστον σαράντα διαφορετικούς τρόπους. Τη βλέπει από μπροστά από πίσω, ανάποδα, αντίστροφα και αιωρούμενη στο χώρο από διάφορες οπτικές γωνίες.
Στο επόμενο κλάσμα δευτερολέπτου επειδή ακόμα δεν έχει αναγνωρίσει τη λέξη, την κάνει κομμάτια και την ξανασυναρμολογεί με τα γράμματα σε κάθε πιθανή διάταξη …
Ο Π.Δ. δεν συνειδητοποίησε καθόλου την πληθώρα των αντικρουόμενων πληροφοριών που μόλις προσέλαβε ο εγκέφαλος του. Το μόνο που ίσως μπόρεσε να παρατηρήσει ήταν ότι για δύο κλάσματα του δευτερολέπτου θόλωσε το μυαλό του και η όρασή του. Μπορεί να ένιωσε σαν να αιωρείται ή σαν (138) να βυθίζεται προς τα κάτω, ίσως ακόμα και να τον έπιασε λίγη ναυτία και να ανακατώθηκε το στομάχι του. Πάνω απ’ όλα όμως αυτό που ένιωσε ήταν σύγχυση.
Όχι μόνο δεν κατάφερε να αναγνωρίσει τη λέξη και να απαλλαγεί από τη σύγχυση του, αλλά η λέξη έγινε τουλάχιστον σαράντα φορές πιο συγκεχυμένη. Αυτό συνέβη γιατί προσπαθούσε να κατανοήσει τη λέξη ως αντικείμενο και όχι ως σύμβολο.
Αν η δασκάλα του είχε δείξει μια αληθινή γάτα, ακόμα και αν ήταν κουλουριασμένη σε μια σφιχτή τριχωτή μπάλα, ο Π.Δ. θα την είχε αναγνωρίσει μέσα σε δύο κλάσματα του δευτερολέπτου. … Αλλά η δασκάλα δεν του έδειξε καμία γάτα· του έδειξε τη λέξη «γάτα». Η ίδια λειτουργία που θα βοηθούσε τον εγκέφαλό του να αναγνωρίσει το ζώο σχεδόν αμέσως παρήγαγε πολλαπλές δυσλεξικές διαστρεβλώσεις της λέξης, χωρίς όμως να δοθεί λύση στη σύγχυσή του. (139)
Αν το δούμε από μια άλλη άποψη ο Π.Δ. τροφοδότησε τον ηλεκτρονικό υπολογιστή του μυαλού του με τουλάχιστον 40 διαφορετικές πληροφορίες. Οι 39 από αυτές είναι λανθασμένες. Ο μοναδικός τρόπος που έχει στη διάθεσή του για να αποφασίσει ποια είναι η σωστή πληροφορία είναι η μέθοδος της διαγραφής. Έτσι χωρίς να του δείξει ή να του πει κανείς τίποτα τελικά τα καταφέρνει μόνος του.
Ενώ είναι απορροφημένος στη διαδικασία της διαγραφής περνάει από δίπλα του η δασκάλα βλέπει ότι καθυστερεί και του λέει: «Γιατί σταμάτησες, χρυσό μου; Δεν σας έβαλα να μαντέψετε τίποτα. Για προσπάθησε λοιπόν!» …
Ώσπου να κάνει ο μικρός Π.Δ. όλες τις αναγκαίες ενέργειες για να αναγνωρίσει τη λέξη, έχει κάνει τουλάχιστον τέσσερις χιλιάδες φορές περισσότερους υπολογισμούς στο μυαλό του από τα άλλα παιδιά. Είναι αλήθεια ότι έχει αυτή την ικανότητα, αλλά κατά ειρωνικό τρόπο αυτό που φαίνεται στους υπόλοιπους είναι ότι αυτό το παιδί είναι πολύ αργόστροφο. (141)
Αν η ακύρωση (η παρατήρηση της δασκάλας) συμβεί στο νηπιαγωγείο η δυσλεξία του θα εκδηλωθεί στο νηπιαγωγείο. Αν δεν συμβεί μέχρι την Γ’ Δημοτικού, δεν θα έχει δυσλεξία μέχρι την Γ’ Δημοτικού. Ο μαθητής (142) θα παλεύει να καταλάβει τι συμβαίνει, αλλά δεν θα ξέρει ότι είναι διαφορετικός από τα άλλα παιδιά κι έτσι δεν θα χάσει την αυτοεκτίμησή του.
Ακόμα και ο ίδιος ο Π.Δ. δεν έχει συνείδηση του γεγονότος ότι χρησιμοποιεί τη μέθοδο της διαγραφής. … Στην ηλικία που βρίσκεται δεν μπορεί να διακρίνει τη

διαφορά ανάμεσα στην υπόθεση και στο λάθος. Το μόνο που καταλαβαίνει είναι ότι κάνει λάθη.
Από τη στιγμή που ο Π.Δ. ενοχλείται από τα λάθη του όλοι έχουν την τάση να ενοχλούνται μαζί του κι έτσι η σύγχυση του αυξάνεται. Σκέφτεται ότι (143) αυτές οι παλιολέξεις θα έπρεπε να του φαίνονται εύκολες όπως σε όλα τα άλλα παιδιά. Όμως δεν είναι εύκολες· πανδύσκολες είναι!
Στο σημείο αυτό ο Π.Δ. έχει φτάσει στη συναισθηματική απελπισία που τον ωθεί να γίνει πλήρως δυσλεξικός. (144)
Ο Π.Δ. αρχίζει να λύνει το πρόβλημα του. Ανακαλύπτει μεθόδους και τεχνάσματα για να παρακάμπτει το πρόβλημα: απομνημονεύει, συσχετίζει τις λέξεις με ήχους, τραγουδάκια ή ομοιοκαταληξίες και το χειρότερο από όλα, συγκεντρώνεται. … (145)
… Είναι καταναγκαστικές λύσεις. Στην καλύτερη περίπτωση του επιτρέπουν να περνάει τις τάξεις με το ζόρι, ως «αργός» μαθητής που «προσπαθεί πολύ». (146)
Με ό,τι και αν ασχολείται ο Π.Δ. δεν χάνει το αρχικό του χάρισμα που τον καθιστά ικανό να βλέπει ένα αντικείμενο ή μια κατάσταση και να ξέρει με τον πιο φυσικό τρόπο περί τίνος ακριβώς πρόκειται. Όσο πιο πολύ παρατηρεί τον κόσμο, τόσο περισσότερο βαθαίνει η διαισθητική κατανόησή του για τη λειτουργία των πραγμάτων. Έχει πολύ αναπτυγμένη φαντασία και είναι εφευρετικός. Έχει άριστη οπτική αντίληψη και τέλεια αίσθηση του σώματος και των κινήσεών του. Μπορεί να σκέφτεται και να αντιδρά γρήγορα. … Αν η αυτοεκτίμησή του πέσει κάτω από ένα συγκεκριμένο επίπεδο, μπορεί να γίνει κοινωνικά απροσάρμοστος. (149)
Το χάρισμα της δυσλεξίας είναι διαφορετικό για κάθε άνθρωπο … Υπάρχουν ωστόσο κάποια γενικά χαρακτηριστικά που είναι κοινά σε όλους τους δυσλεξικούς.
Το χάρισμα της δυσλεξίας είναι κάτι που αναπτύσσεται κάτι που πρέπει να δημιουργηθεί από το δυσλεξικό άτομο. Με την πάροδο του χρόνου αλλάζει. Συχνά δεν αναπτύσσεται πλήρως παρά μόνο αρκετά χρόνια αφού ο δυσλεξικός έχει αποφοιτήσει από το σχολείο. Ίσως τα χρόνια που μεσολαβούν να είναι κάτι σαν περίοδος ανάρρωσης.
Τελικά το χάρισμα της δυσλεξίας θα είναι τα χάρισμα της κυριαρχίας. [ΠΕΡΙΠΟΥ ΣΑΝ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΣΑΜΑΝΟΥ] (157)
Ο αρχικός τρόπος σκέψης του δυσλεξικού ατόμου είναι μη-λεκτικός· γίνεται με τη βοήθεια εικόνων και με μια ταχύτητα 32 εικόνων το δευτερόλεπτο. Αυτό σημαίνει ότι ενώ μέσα σ’ ένα δευτερόλεπτο ένα άτομο που σκέφτεται λεκτικά κάνει γύρω στις 3 με 5 σκέψεις (μεμονωμένες λέξεις των οποίων το νόημα έχει κατανοήσει), κάποιος που σκέφτεται με εικόνες κάνει 32 περίπου σκέψεις (μεμονωμένες εικόνες των οποίων το νόημα έχει κατανοήσει). Αν το υπολογίσουμε μαθηματικά, αυτό μας δίνει κάπου ανάμεσα στις έξι με δέκα φορές περισσότερες σκέψεις.
Ας θυμηθούμε και το παλιό απόφθεγμα που λέει ότι «Μία εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις». Κάποιος που σκέφτεται με εικόνες μπορεί με μία μοναδική εικόνα να δει μια έννοια για τη περιγραφή της οποίας θα απαιτούνταν εκατοντάδες ή χιλιάδες λέξεις. Η θεωρία της σχετικότητας του Άινστάϊν ήταν μια ιδέα που του ήρθε όταν κάποια στιγμή που ονειροπολούσε (158) είδε ότι ταξίδευε δίπλα σε μια ακτίνα φωτός. Το

όραμά του κράτησε μόνο λίγα δευτερόλεπτα κι όμως γέννησε σωρούς βιβλίων που προσπαθούν να το ερμηνεύσουν. Για τον ίδιο τον Άινστάϊν ήταν μια απλή έννοια· για το μέσο άνθρωπο είναι σχεδόν ασύλληπτη.
Η σκέψη με εικόνες εκτιμάται ότι είναι 400 με 2.000 φορές γρηγορότερη από τη λεκτική σκέψη. Προφανώς ποικίλλει ανάλογα με την πολυπλοκότητα των μεμονωμένων εικόνων. Η ταχύτητα όμως δεν είναι το μόνο προσόν της· είναι και λεπτομερέστερη, βαθύτερη και περιεκτικότερη.
Η λεκτική σκέψη ακολουθεί τη γραμμικότητα του χρόνου και πραγματοποιείται καθώς οι λέξεις μία μία, δημιουργούν τις προτάσεις, ενώ η σκέψη με εικόνες είναι εξελικτική: η εικόνα αναπτύσσεται καθώς η σκέψη προσθέτει νέες δευτερεύουσες έννοιες σε μια αρχική γενική έννοια.
Οι σκέψεις με εικόνες είναι τόσο διεξοδικές και βαθιές όσο ακριβείς είναι οι νοητές αυτές εικόνες, καθώς απεικονίζουν τις έννοιες των λέξεων που περιγράφουν τις ίδιες σκέψεις.
Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι σκέψεις με εικόνες είναι ουσία, ενώ οι λεκτικές σκέψεις είναι ήχοι με σημασία. (159)

Το μόνο μειονέκτημα στη σκέψη με εικόνες είναι ότι το άτομο που την κάνει δεν έχει συνείδηση των μεμονωμένων εικόνων την ώρα που τις βλέπει επειδή η διαδικασία είναι υπερβολικά γρήγορη. Η συχνότητα της είναι σταθερή: 32 εικόνες ανά δευτερόλεπτο. 1/32 του δευτερολέπτου είναι και ο χρόνος που χρειάζεται για να γίνει η «συγχώνευση των διαδοχικών οπτικών ερεθισμάτων».
Για να προλάβει η συνείδηση μας να καταγράψει ένα ερέθισμα, πρέπει αυτό να είναι παρόν τουλάχιστον για 1/25 του δευτερολέπτου. Αρκεί και λιγότερο από 1/25 του δευτερολέπτου –αλλά περισσότερο από 1/36- για να προλάβει ο εγκέφαλός μας να καταγράψει κάποιο ερέθισμα, αλλά δεν αντιλαμβανόμαστε τι ήταν αυτό γιατί είναι στα όρια, ή όπως λέμε στο «κατώφλι της συνείδησης». Αν είναι μέρος μιας σειράς ερεθισμάτων συγχωνεύεται με τις εικόνες που προηγούνται και ακολουθούν. Αν ένα ερέθισμα δεν είναι παρόν τουλάχιστον για 1/36 του δευτερολέπτου, δεν το αντιλαμβανόμαστε ούτε ασυνείδητα, γιατί είναι υπερβολικά σύντομο για να το καταγράψει ο εγκέφαλός μας.
Η μη-λεκτική σκέψη λοιπόν που τρέχει με ταχύτητα 32 ερεθισμάτων ανά δευτερόλεπτο υποπίπτει στην κατηγορία του ασυνείδητου, της οποίας το φάσμα (160) κυμαίνεται ανάμεσα στο 1/25 και στο 1/36 του δευτερολέπτου. Ο εγκέφαλος του ατόμου συλλαμβάνει τη σκέψη, αλλά το ίδιο το άτομο δεν έχει συνείδηση του γεγονότος. Έτσι αρχίζουμε να κατανοούμε τη διαίσθηση, αφού η σκέψη με εικόνες είναι το ίδιο με τη διαισθητική σκέψη. Το άτομο αντιλαμβάνεται το αποτέλεσμα της διαδικασίας της σκέψης τη στιγμή που προκύπτει, αλλά όχι και την ίδια τη διαδικασία κατά την εξέλιξή της. Ξέρει την απάντηση χωρίς να ξέρει γιατί είναι η

απάντηση.
Πολλά δυσλεκτικά άτομα έχουν τον εξής τρόπο για να συνειδητοποιούν την ασυνείδητη διαδικασία της σκέψης τους: σκέφτονται κάτι ενδιαφέρον, αποπροσανατολίζονται και απορροφώνται στη συγκεκριμμένη σκέψη. Έτσι μπορούν να παρακολουθούν τις μεμονωμένες εικόνες την ώρα που δημουργούνται. Αυτό είναι που ονομάζουμε ονειροπόληση. Οι γονείς και οι δάσκαλοι κατακρίνουν αυτή την κατάσταση ενώ δεν θα έπρεπε. Αντίθετα, καλό θα ήταν να την ενθαρρύνουν με κάθε ευκαιρία. Η ονειροπόληση είναι ο τρόπος σκέψης μιας μεγαλοφυΐας, όπως έχουν επανειλημμένα αποδείξει ο Άινσταϊν και πολλοί άλλοι. (161)

Η συχνότητα με την οποία προβάλλονται οι τηλεοπτικές εικόνες στην οθόνη είναι 30 καρέ ανά δευτερόλεπτο, (στις περισσότερες χώρες εκτός της Βόρειας Αμερικής η τηλεόραση προβάλλει με συχνότητα 25 καρέ το δευτερόλεπτο) αρκετά γρήγορα δηλαδή για να ξεγελούν τα μάτια μας και να μας δίνουν την εντύπωση μιας ρέουσας κίνησης. Οι σύγχρονες κινηματογραφικές ταινίες που προβάλλονται σε 24 καρέ ανά δευτερόλεπτο ξεγελούν τα μάτια μας τις περισσότερες φορές, αλλά κάπου κάπου δεν τα καταφέρνουν τόσο καλά, όπως όταν βλέποντας τις ρόδες μιας άμαξας, έχουμε την εντύπωση ότι γυρνούν ανάποδα. Οι παλιές ταινίες του βωβού κινηματογράφου είχαν γυριστεί στα 16 καρέ κι έτσι το αποτέλεσμα που δίνουν είναι σπασμωδικό. Ο εγκέφαλος μας εύκολα αντιλαμβάνεται τα κενά ανάμεσα στις μεμονωμένες εικόνες.

Ο αποπροσανατολισμός προσθέτει νέες διαστάσεις στη διαδικασία της σκέψης. Η σκέψη παύει πια να είναι ασυνείδητη ή να γίνεται μόνο με εικόνες. Η πολυδιάστατη σκέψη χρησιμοποιεί όλες τις αισθήσεις.
Από τη στιγμή που συμβαίνει ένας αποπροσανατολισμός, ο εγκέφαλος δεν βλέπει πια αυτό που κοιτάζουν τα μάτια αλλά τις σκέψεις του ανθρώπου, (162) και μάλιστα με τρόπο τόσο ζωντανό σαν να τις έβλεπαν τα μάτια. Ο εγκέφαλος δεν ακούει πια αυτό που ακούν τα αυτιά αλλά αυτό που σκέφτεται το άτομο σαν να το ακούν τα αυτιά. Το σώμα δεν νιώθει αυτά που νιώθουν οι αισθήσεις του, αλλά αυτά που σκέφτεται ο εγκέφαλος.
Αυτή είναι μια πλευρά της πολυδιάστατης σκέψης: η ικανότητα αυτού που σκέφτεται να βιώνει τις σκέψεις του ως πραγματικότητα. (163)
Πραγματικότητα είναι ό,τι βιώνει ο καθένας και ο αποπροσανατολισμός αλλάζει τα βιώματα του ατόμου μαζί με την αντίληψή του για τον εξωτερικό κόσμο. Το μόνο που βιώνει είναι οι σκέψεις του – και κατά συνέπεια, οι σκέψεις γίνονται η πραγματικότητά του.

Αν «η ανάγκη είναι η μητέρα της εφευρετικότητας», τότε η πολυδιάστατη σκέψη πρέπει να είναι ο πατέρας της.
Αν δούμε και την πιο σκοτεινή πλευρά μπορούμε (164) επίσης να αρχίσουμε να κατανοούμε γιατί τόσοι τρόφιμοι ψυχιατρικών κλινικών είναι απόλυτα πεπεισμένοι ότι είναι ο Ιησούς ή ο Ναπολέων. Το πρόβλημά τους είναι ότι δεν είναι σε θέση να κάνουν τη διάκριση ανάμεσα στη φανταστική πραγματικότητα και στην πραγματικότητα που αποδέχονται οι περισσότεροι άνθρωποι. (165)

Τα δυσλεξικά άτομα έχουν πολύ αυξημένη δημιουργικότητα εξαιτίας της ικανότητάς τους να σκέφτονται με εικόνες, καθώς και λόγω της διαισθητικότητας, της πολυδιάστατης σκέψης και της περιέργειάς τους. (169)
...αναπτύσσουν μια εξαιρετικά δημιουργική μαθηματική σκέψη που τους βοηθάει να "κόβουν δρόμο".
Αν υποθέσουμε ότι ο δυσλεξικός είναι από τη φύση του πιο δημιουργικός από το μέσο άτομο, τότε θα πρέπει να έχει και την ικανότητα να μαθαίνει περισσότερα σε λιγότερο χρόνο. Θεωρητικά αυτό είναι αλήθεια, αλλά μπορεί τα πράγματα να μη δείχνουν έτσι για τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς.
Πιθανόν ο λόγος να είναι ότι μεγάλο μέρος της εκπαίδευσης βασίζεται στη δημιουργία των εξαρτημένων αντανακλαστικών. Το παιδί κατευθύνεται σε μια σειρά (171) μηχανικών μεθόδων, χωρίς να έχει κανένα προσωπικό όφελος από τη λύση κάποιου προβλήματος.
Η δυσλεξία δεν θα έπρεπε να αντιμετωπίζεται ως μαθησιακό πρόβλημα αλλά ακριβέστερα ως ανικανότητα συμμόρφωσης σ’ ένα σύστημα που στηρίζεται στη δημιουργία εξαρτημένων ανακλαστικών.
Σε πραγματικές καταστάσεις της ζωής όπως στη μαθητεία για κάποιο επάγγελμα, στις καλές τέχνες και στον αθλητισμό, τα δυσλεξικά άτομα όντως μαθαίνουν γρηγορότερα από το μέσο άνθρωπο. Όταν η μάθηση γίνεται με εμπειρικό τρόπο, οι δυσλεξικοί μπορούν να μάθουν τέλεια πολλά πράγματα, προτού ακόμα το μέσο άτομο αρχίσει να καταλαβαίνει περί τίνος πρόκειται. (172)

Το χάρισμα της δυσλεξίας είναι το χάρισμα της κυριαρχίας.
Όταν κάποιος έχει κυριαρχήσει πάνω σε κάτι το έχει μάθει τόσο καλά που μπορεί να το κάνει χωρίς να σκέφτεται. Κυριαρχώ σε κάτι σημαίνει το μαθαίνω πραγματικά. Αν

οι διαδικασίες της δημιουργίας και της μάθησης είναι ταυτόσημες, τότε κάθε φορά που κάποιος κυριαρχεί σε κάτι, δημιουργεί τη γνώση που χρειάζεται για να το κάνει. Κάθε ουσιαστική γνώση είναι εμπειρική. Είναι λάθος να συγχέουμε την απομνημόνευση δεδομένων με την κατανόησή τους. Και είναι ακόμα μεγαλύτερο λάθος να συγχέουμε την κατανόηση κάποιων δεδομένων με τη γνώση τους.
Όταν κάποιος βιώνει κάτι, αποκτά τη γνώση της συγκεκριμένης εμπειρίας. Αν στη συνέχεια αυτό το (175) άτομο θέλει να καταγράψει τη γνώση του σε κάποιο βιβλίο, πρέπει να μετατρέψει την εμπειρία σε δεδομένα. Όταν κάποιος διαβάζει το βιβλίο, δεν αποκτά τη γνώση αλλά μόνο τα δεδομένα, τα οποία, αν τα κατανοήσει, θα κατανοήσει την εμπειρία μόνο διανοητικά. Αν πραγματικά θέλει τη γνώση, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να βιώσει μια αληθινή εμπειρία παρόμοια με αυτή του συγγραφέα.
Όταν κάποιος θέλει να μάθει να οδηγεί ποδήλατο, μπορεί να αγοράσει κάποια σχετικά βιβλία. Τα δεδομένα που θα διαβάσει θα τον βοηθήσουν να κατανοήσει τις αρχές σύμφωνα με τις οποίες οδηγεί κάποιος σωστά ποδήλατο. Αν αυτό το άτομο, λανθασμένα, πιστέψει ότι έτσι έμαθε να οδηγεί και δοκιμάσει την τύχη του σε πραγματικό ποδήλατο, η εμπειρία που θα έχει γρήγορα θα του δείξει τη διαφορά ανάμεσα στο καταλαβαίνω πώς οδηγεί κανείς ποδήλατο και ξέρω να οδηγώ.
Η εμπειρία που έχει κάποιος όταν ανεβαίνει σε ένα ποδήλατο του δίνει τη δυνατότητα να δημιουργήσει την ικανότητα οδήγησης. Στην αρχή θα κάνει πολλά πειράματα, θα χρειαστεί να σκέφτεται και να θυμάται διάφορα πράγματα. Όσο περισσότερη εμπειρία αποκτά τόσο λιγότερη συνειδητή προσπάθεια θα χρειάζεται να καταβάλλει. Όταν φτάσει στο σημείο να οδηγεί αυτόματα χωρίς να πειραματίζεται, να σκέφτεται και να θυμάται, τότε το άτομο έχει (176) πια κυριαρχήσει στο ποδήλατο και στην οδήγησή του.
Αυτό είναι εύκολο να το κατανοήσει κανείς όταν μιλάμε για σωματικές δεξιότητες, όπως η οδήγηση ενός ποδηλάτου ή ενός αυτοκινήτου, αλλά δεν είναι και τόσο προφανές όταν πρόκειται για την εκμάθηση μιας γλώσσας, της ανάγνωσης ή των μαθηματικών. Ωστόσο ισχύει η ίδια αρχή.
Όταν οι δυσλεξικοί εφαρμόσουν αυτή την αρχή, δεν θα μάθουν απλώς μια γλώσσα ή να διαβάζουν και να λύνουν ασκήσεις μαθηματικών· θα γίνουν κυρίαρχοι αυτών των αντικειμένων.
Η κυριαρχία είναι κάτι περισσότερο από μια γρήγορη εκμάθηση. Είναι ένα επίπεδο απόκτησης γνώσεων στο οποίο δεν χρειάζεται πια η συνειδητή σκέψη. Είναι η ικανότητα να μετατρέπει κανείς τα δεδομένα που μαθαίνει σε πραγματικές εμπειρίες. Όταν κυριαρχήσεις πάνω σε κάτι, δεν χρειάζεται να ανησυχείς μήπως δεν καταφέρεις να το συγκρατήσεις στο μυαλό σου – θα είναι πλέον μάλλον αδύνατον να το ξεχάσεις.
Όταν κάποιος κυριαρχεί σε κάτι, αυτό γίνεται μέρος του εαυτού του. Γίνεται μέρος της σκέψης και (177) της δημιουργικότητάς του και η ουσία του προστίθεται σε κάθε μεταγενέστερη σκέψη και δημιουργία του ατόμου. (178)

Αυτό που ανακάλυψα τον Δεκέμβριο του 1980 ήταν αποτέλεσμα της παρατήρησής μου ότι την περίοδο που ήμουν στη δημιουργικότερη καλλιτεχνική μου φάση ήμουν επίσης και στη χειρότερη φάση της δυσλεξίας μου. Το γεγονός ότι τα συμπτώματα μου δεν ήταν σταθερά με έκανε να αμφισβητήσω την υπόθεση ότι η δυσλεξία είναι αποτέλεσμα μιας δομικής ανεπάρκειας ή δυσλειτουργίας του εγκεφάλου.
Παρατηρώντας τον τρόπο με τον οποίο έβλεπα τα πράγματα την ώρα της καλλιτεχνικής μου δημιουργίας, ανακάλυψα ότι κατά τη διάρκεια της δημιουργικής μου σκέψης άλλαζα τη θέση από την οποία έβλεπα τις νοητές μου εικόνες. Ανάλογα με την οπτική μου γωνία μπορούσα να αυξάνω ή να μειώνω τη σφοδρότητα των δυσλεξικών συμπτωμάτων.
Επειδή δεν μπορούσα να βρω κάποιον όρο για να περιγράψω αυτό το μετακινούμενο παρατηρητή, (193) στην αρχή επινόησα τον όρο «επίκεντρο οπτικής αντίληψης». Στη συνέχεια υιοθέτησα τον όρο "μάτι του νου", το οποίο στα λεξικά ορίζεται ως "φαντασία".
Αργότερα ανακάλυψα ότι αυτό που είχα ονομάσει «μάτι του νου» ήταν επίσης το νοητό επίκεντρο και άλλων αισθήσεων, όπως της ακοής, της ισορροπίας και της κίνησης. Κατά συνέπεια, ο πιό σωστός όρος θα ήταν "νοητό επίκεντρο της αντίληψης". Κράτησα το «μάτι του νου» επειδή είναι πιο ευκολονόητο, γεγονός που ίσως οφείλεται στο ότι η όραση είναι η κυριάρχη αίσθηση και αυτή που συνήθως δημιουργεί τα περισσότερα προβλήματα στους δυσλεξικούς. (194)
Το «μάτι του νου» μπορεί να εντοπιστεί και μάλιστα σε πολλές διαφορετικές πιθανές θέσεις. Πηγαίνει όπου το θέλει το αντιλαμβάνεται η το κατευθύνει ο κάτοχός του. Αν αυτό σου ακούγεται κάπως υπερφυσικό ή μεταφυσικό πρέπει να σου θυμίσω ότι τα δυσλεξικά άτομα έχουν την ικανότητα να βιώνουν τις νοητές εικόνες τους ως πραγματικές. Αν λοιπόν τοποθετήσουν το «μάτι του νου» τους σ' ένα συγκεκριμένο σημείο αποκτούν την ικανότητα της αντίληψης από εκείνο το σημείο.
Όταν ένας δυσλεξικός κοιτάζει ένα γράμμα του αλφαβήτου και αποπροσανατολίζεται, μέσα σ' ένα κλάσμα του δευτερολέπτου βλέπει το συγκεκριμένο γράμμα από δεκάδες διαφορετικές οπτικές γωνίες. Το περιτριγυρίζει με το «μάτι του νου» του σαν να (195) ηταν ένα τρισδιάστατο αντικείμενο. Σ' αυτή τη περίπτωση το «μάτι του νου» είναι σαν ένα ελικόπτερο που γυροφέρνει ένα κτήριο παρατηρώντας το. Η λειτουργία του αποπροσανατολισμού έχει δραστηριοποιηθεί για τα καλά προσπαθώντας να αναγνωρίσει το αντικείμενο. (196)
Το σίγουρο πάντως είναι ότι το «μάτι του νου» πράγματι έχει μια πολυδιάστατη αντίληψη και ο έλεγχος της θέσης του επιτρέπει στους δυσλεξικούς να σχηματίζουν μια ακριβή δισδιάστατη εικόνα των συμβόλων. Χιλιάδες άνθρωποι έχουν βελτιώσει την ικανότητά τους να διαβάζουν και να γράφουν με τη βοήθεια των μεθόδων που περιγράφονται στα επόμενα κεφάλαια.
Αν η ιδέα ενός νοερού ματιού που μετακινείται στο χώρο σου ακούγεται

παρατραβηγμένη, μάλλον οφείλεται στο ότι δεν είσαι δυσλεξικός. Κάθε φορά που εξηγώ την έννοια σε δυσλεξικά άτομα όλοι τους λένε: «Αυτό ακριβώς κάνω!»
Ο καθένας φυσικά τοποθετεί το «μάτι του νου» του στη θέση που τον βολεύει περισσότερο. Οι χορευτές και οι αθλητές τοποθετούν συνήθως το «μάτι του νου» πάνω από το σώμα τους. (197)

Ένα δυσλεξικό άτομο πρέπει μάθει πώς να ανοίγει και να κλείνει το διακόπτη του αποπροσονατολισμού. Αυτό επιτυγχάνεται όταν μαθαίνει να κατευθύνει συνειδητά το «μάτι του νου» του. Όταν το τοποθετήσει σε κάποιο συγκεκριμένο μέρος, το άτομο παύει να αποπροσανατολίζεται και είναι πια σε θέση να αντιληφθεί σωστά τον έξω κόσμο, τον «πραγματικό» κόσμο. Τότε προσανατολίζεται.
Η βέλτιστη θέση του «ματιού του νου» που ευνοεί τον προσανατολισμό ποικίλλει από άτομο σε άτομο και ο καθένας την ανακαλύπτει με τη μέθοδο της δοκιμής και του λάθους. Με το πέρασμα του χρόνου ίσως να μετατοπίζεται ελαφρά, αλλά εντοπίζεται πάντα σε μια συγκεκριμένη περιοχή. Η περιοχή αυτή, το «σημείο προσανατολισμού», βρίσκεται πέντε με τριάντα εκατοστά πάνω και πίσω από το κεφάλι και πάνω στο επίπεδο συμμετρίας του σώματος. Όταν κάποιος μπορεί να κατευθύνει το «μάτι του νου» του στο σημείο αυτό, έχει μάθει να κλείνει το διακόπτη της διαστρεβλωμένης αντίληψης της δυσλεξίας. (198)

Αν το άτομο έχει δυσλεξία η αγωγή για την αντιμετώπισή της ξεκινά με τον έλεγχο των διαστρεβλώσεων της αντίληψής του. Αυτό σημαίνει ότι το άτομο πρέπει να μάθει να ανοίγει και να κλείνει συνειδητά το διακόπτη των αποπροσανατολισμών του. Τα συμπτώματα της δυσλεξίας είναι τα συμπτώματα του αποπροσανατολισμού κι έτσι από τη στιγμή που καταφέρνει να διακόπτει τους αποπροσανατολισμούς του, μπορεί να σταματάει και τα συμπτώματα της δυσλεξίας. Μόλις γίνει αυτό ίσως φαινομενικά να έχει λυθεί το πρόβλημα, αλλά ο προσανατολισμός είναι απλώς το πρώτο βήμα για την αντιμετώπιση της δυσλεξίας. (221)

... ο αποπροσανατολισμός είναι μια κατάσταση κατά την οποία ο εγκέφαλος δεν αντιλαμβάνεται αυτό που βλέπουν τα μάτια ή αυτό που ακούν τα αυτιά. Οι αισθήσεις της ισορροπίας και της κίνησης μεταβάλλονται και νιώθεις ότι ο χρόνος είτε επιταχύνεται είτε επιβραδύνεται. (225)

Αυτό που κυνηγάμε στην πραγματικότητα είναι μια ομάδα κυττάρων στο κέντρο του εγκεφάλου τα οποία δημιουργούν τους αποπροσανατολισμούς. Όταν ο διακόπτης αυτών των κυττάρων είναι ανοιχτός, ο εγκέφαλος δεν βλέπει αυτό που βλέπουν τα μάτια αλλά αυτό που νομίζει ότι βλέπουν. Ούτε ακούει αυτό που ακούν τα αυτιά σου αλλά αυτό που νομίζει ότι ακούν. Η ισορροπία και η κίνηση μπερδεύονται και η αίσθηση για το χρόνο αλλάζει επίσης: νομίζεις ότι επιβραδύνεται ή ότι επιταχύνεται. (232)
Μας ενδιαφέρει να μάθουμε να κλείνουμε το διακόπτη αυτών των κυττάρων. Τότε ο εγκέφαλός σου θα βλέπει ακριβώς αυτό που βλέπουν τα μάτια σου και θα ακούει αυτό που θα ακούν τα αυτιά σου. Θα έχεις πάλι σωστή αίσθηση της ισορροπίας και της κίνησης και ακριβή αίσθηση του χρόνου. Αυτό είναι το σημείο προσανατολισμού: ο διακόπτης που σταματάει τον αποπροσανατολισμό.
Είναι απλό να κλείνεις αυτό το διακόπτη: αρκεί να βάζεις το «μάτι του νου» σου στο σημείο προσανατολισμού. (233)
Όταν το «μάτι του νου» σου βρίσκεται σε αυτό το σημείο ο διακόπτης αυτών των κυττάρων είναι κλειστός. Αν όμως συμβεί κάτι που σου προκαλεί αποπροσανατολισμό, το «μάτι του νου» αλλάζει θέση.
Όταν λοιπόν μετακινείται το «μάτι του νου» σου, αποπροσανατολίζεσαι. Στο παρελθόν περίμενες ή πήγαινες μια βόλτα ή έκανες οτιδήποτε άλλο εκτός από αυτό που είχε προκαλέσει τον αποπροσανατολισμό σου. Έτσι το «μάτι του νου» σου επέστρεφε στην θέση του και όλα ήταν πάλι εντάξει – μέχρι που παρουσιαζόταν κάτι άλλο που σου προκαλούσε ένα νέο αποπροσανατολισμό. (234)
Όταν έχεις ένα σημείο προσανατολισμού, μπορείς συνειδητά να επαναφέρεις το «μάτι του νου» σου, να το τοποθετήσεις σε αυτό το σημείο και να σταματάς τον αποπροσανατολισμό. Δεν χρειάζεται να περιμένεις ή να κάνεις κάτι άλλο και να βασανίζεις τον εαυτό σου. Η απλή επιστροφή του «ματιού του νου» σου σε αυτό το σημείο κλείνει το διακόπτη του αποπροσανατολισμού. Επίσης κλείνει το διακόπτη της σύγχυσης και σταματάει τη δημιουργία λαθών. (235)
Καθώς τα δυσλεξικά άτομα αναπτύσσουν την ικανότητά τους να προσανατολίζονται, συνειδητοποιούν πως όταν το "μάτι του νου" μένει σταθερό, δεν γίνονται λάθη. Παρατηρούν ότι κάθε φορά που το "μάτι του νου" τους μετακινείται, αποπροσανατολίζονται και τότε είτε κάνουν κάποιο λάθος στην ανάγνωση είτε δραστηριοποιείται αυτόματα κάποια «παλιά λύση».
Όταν οι μαθητές προσπαθήσουν να σταθεροποιήσουν το "μάτι του νου" τους το πιο συνηθισμένο αποτέλεσμα είναι ένας δυνατός πονοκέφαλος. (262)
Κάθε φορά που ο μαθητής νιώθει σύγχυση, προσπαθεί να μετακινήσει το "μάτι του νου" του και ταυτόχρονα να το κρατήσει ακίνητο - κυριολεκτικά κοντράρεται με τον εαυτό του. ... Δημιουργεί ένταση που καταλήγει σε πονοκέφαλο.
Οι μαθητές που επιμένουν να κρατούν αυστηρά το «μάτι του νου» τους στο σημείο

προσανατολισμού κάνουν συνήθως την εξής χαρακτηριστική κίνηση: σηκώνουν το χέρι και τρίβουν το σβέρκο τους. (263)
Εξαιτίας του γεγονότος ότι η προσοχή των δυσλεξικών μαθητών είναι διασκορπισμένη και επειδή έχουν ευρεία συνείδηση του περιβάλλοντος, τους είναι απόλυτα φυσικό να βλέπουν μια λέξη όπως θα έβλεπαν και ένα δέντρο στο πάρκο. Έχουν στο μυαλό τους κατευθείαν την εικόνα ολόκληρου του δέντρου. Δεν βλέπουν πρώτα τα φύλλα στην αριστερή πλευρά, μετά τα κλαδιά, τον κορμό και στη συνέχεια τα φύλλα και τα κλαδιά στη δεξιά πλευρά. Απλώς βλέπουν ολόκληρο το δέντρο. (305)